

Nr 124.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; given Stockholms slott den 24 februari 1922.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anför efter gemensam beredning med cheferna för samtliga övriga departement följande:

Förut denna dag har jag för Kungl. Maj:t anmält frågan om fortsatta dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. *Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 109 häft. (Nr 123—125.) 5*

pensionärer. Nära förknippat med denna fråga är spörsmålet om dyrtidstillägg jämväl åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst och vissa med dem jämställda pensionärer; och anhåller jag nu att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan härom.

Historik.

Beträffande de åtgärder, som i förevarande avseende tidigare vidtagits, torde jag till en början få erinra, hurusom jämväl dyrtidstilläggen till nu ifrågavarande pensionärer år 1919 omlades till systemet med glidande skala.

Vad angår behandlingen vid 1920 års riksdag av frågan om dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst och vissa med dem jämställda pensionärer vill jag erinra, att de vid denna riksdag beslutade höjningar av dyrtidstilläggen åt befattningshavare i statens tjänst kommo även ifrågavarande pensionärer till del. Kungörelse i ämnet utfärdades den 30 juni 1920 (nr 366).

I en vid 1920 års riksdag inom första kammaren väckt motion, nr 252, framhölls, hurusom genom den under år 1919 genomförda omläggningen av dyrtidstilläggen att utgå efter s. k. glidande skala och genom det i sammanhang därmed borttagna minimibeloppet för denna förmån vissa pensionärer, nämligen åtskilliga änkor efter stallbetjänter vid Strömsholms hingstdepå, vilka åtnjöte mycket låga pensioner, högst 70 kronor, blivit lidande och enligt av Kungl. Maj:t föreslagna grunder för dyrtidstillägget skulle bekomma sådant tillägg å endast något över 24 kronor i kvartalet. På grund härav och då den eljest lämpligaste utvägen till avhjälpande av berörda olägenhet eller att höja pensionsbeloppen icke syntes kunna i detta sammanhang ifrågasättas, hemställde motionären, att riksdagen måtte vidtaga sådan ändring i de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., att dyrtidstillägg till pensionsberättigad änka icke i något fall skulle utgå med lägre belopp än 75 kronor för kvartal. Sedan bankoutskottet yttrat sig i utlåtande nr 79, fann sig riksdagen enligt skrivelse nr 432 icke kunna biträda det i berörda motion framställda förslaget. Enligt de av riksdagen beslutade allmänna grunderna för dyrtidstillägget skulle nämligen pensionstagare med låga pensioner erhålla en i det allra närmaste fullständig kompensation för prisökningen, och ett tillmötesgående av motionärens förslag syntes därför vara att gå utöver syftet med dyrtidstillägget, som ju vore att åstadkomma en dylik kompensation. Då emellertid billigheten syntes bjuda att på något sätt tillgodose ifråga-

varande änkor men härför erfordrades en fullständig utredning, i vad mån en pensionsförhöjning i förevarande fall kunde anses vara av behovet påkallad och huruvida icke jämväl åt andra grupper av statstjänares änkor borde beredas någon höjning i deras pensioner, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vad mån en lämplig pensionsförhöjning skulle kunna beredas sådana änkor efter statstjänare, vilka uppbure låga pensioner och styrkte sig vara i behövande omständigheter, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

På grund härav och med föranledande tillika av åtskilliga till Kungl. Maj:t från pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst inkomna framställningar om beredande av förhöjning av utgående pensioner verkställdes inom finansdepartementet vissa preliminära undersökningar, varom, såvitt angår pensionsberättigade änkor och barn samt med dem likställda pensionärer, redogörelse lämnades i det utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, som bifogats Kungl. Maj:ts proposition den 18 mars 1921, nr 328, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. Föredragande departementschefen, som vid behandlingen av spörsmålet om dyrtidstillägg till f. d. befattningshavare förklarar sig icke kunna finna annat än att frågan om åtgärder till förbättring av särskilt sådana f. d. statstjänares läge, vilka åtnjöte pensioner till allenast mycket låga belopp, vore förtjänt av ett allvarligt övervägande, yttrade beträffande de pensionärer, varom nu är fråga, att detta syntes i måhända än högre grad gälla dessa. Emellertid syntes det gälla även här, att en mer definitiv pensionsförbättring näppeligen kunde komma till stånd utan att först en grundlig och allsidig utredning verkställdes. Intill dess denna utredning föreläge, torde man liksom beträffande f. d. statstjänare få åtnöja sig med att tillse, att ifrågavarande pensionärer ej genom dyrtidstilläggens beskärande finge sin ställning ytterligare försämrad. Såsom ett provisorium föreslog därför departementschefen, att de dittillsvarande grunderna för dyrtidstilläggens beräknande måtte få alltjämt bibehållas.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed framlagda förslag i ämnet bifölls av riksdagen. I sin skrivelse den 8 juni 1921, nr 292, hänvisade emellertid riksdagen till vad riksdagen i sin skrivelse samma dag, nr 291, anfört angående dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer. Det av riksdagen godkända förslaget är alltså att anse som ett provisorium, avsett att gälla intill dess en grundligare utredning i ämnet hunnit verkställas.

Kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. utfärdades den 29 juni 1921 (nr 346); och gäller denna kungörelse för senare halvåret 1921 samt tillsvidare under år 1922. Grundtalet är detsamma, som gäller för f. d. befattningshavare, d. v. s. det tal, som motsvarar levnadskostnadsökningen, minskat med 6, därest talet är jämnt, eljest med 5. Å änkepension, som icke överstiger 125 kronor för kvartal, utgår dyrtidstillägget efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet. Överstiger pensionen 125 kronor för kvartal, utgår dyrtidstillägg för den del därav, som utgör 125 kronor för kvartal, på sätt nyss sagts samt för den överskjutande delen efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundradelar av grundtalet. Änka, som har ett eller flera minderåriga barn, erhåller ökning av dyrtidstillägget för varje sådant barn med en tiondel av summan av pensionen och därå belöpande dyrtidstillägg. Till ett eller flera minderåriga barn utan pensionsberättigad moder eller till annan pensionär utgår dyrtidstillägg efter samma grunder som till änka, dock att motsvarande gräns för beräkningen därvid är 120 kronor för kvartal; och skall för två eller flera minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder dyrtidstillägget ökas för varje syskon över ett med en tiondel av summan av pensionen och därå belöpande dyrtidstillägg. Dyrtidstillägg må dock i sin helhet för varje utbetalningsperiod i förhållande till pensionens belopp icke utgå efter högre procenttal än som motsvarar för änka med ett barn grundtalet ökat med 10, för änka med två barn grundtalet ökat med 20, för änka med tre barn grundtalet ökat med 30 o. s. v. samt för två minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder grundtalet ökat med 10, för tre minderåriga syskon grundtalet ökat med 20 o. s. v.

Förslag av
1921 års
pensions-
kommitté.

Såsom jag redan förut i dag omförmält, uppdrogs den såsom erforderlig ansedda utredningen av pensionsförhållandena åt den s. k. 1921 års pensionskommitté, vilken genom beslut den 29 juni 1921 anbefalldes, bland annat, att verkställa utredning såväl av frågan om förbättring i vissa fall av redan utgående pensioner, särskilt sådana, som i och för sig vore mycket låga, som ock av spörsmålet om jämkning i dyrtidstillägget för pensionärer, vilka åtnjote pensioner enligt på senare tid i samband med verkställda löneregleringar meddelade förmånligare bestämmelser.

I betänkande den 16 december 1921 har kommittén avgivit förslag i fråga om, bland annat, dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Kommittén framhåller därvid, att även i fråga om pensionsförhållandena för änkor och barn det sätt, varpå dyrtidstillägget beräknas, måste under nuvarande förhållanden vara grundläggande för uppfattningen, om och i vilken mån någon pensionsförbättring i annan form må bära beredas och att kommittén därför funnit sig bära främst upptaga till behandling spörsmålet om de allmänna grunderna för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Vad då angår de huvudsakliga grunderna för dyrtidstillägg åt ifrågavarande pensionärer yttrar kommittén till en början i fråga om det s. k. grundtalet följande:

Allmänna
grunder.

»Vad först beträffar det grundtal, som bör komma till användning vid beräkningen av dyrtidstillägget till nu ifrågavarande pensionärer, hålla kommitterade före, att, om — såsom kommitterade föreslagit — det grundtal, som användes för beräkning av dyrtidstillägg åt i tjänst varande befattningshavare, blir gällande även vid beräkningen av motsvarande förmån för f. d. befattningshavare, anledning icke förefinnes att beträffande dyrtidstillägg åt änkor och barn göra avvikelser från vad som i sådant avseende kommer att gälla för övriga till sådan förmån av statsmedel berättigade. Om grundtalet alltså kommer att även för nu ifrågavarande pensionärens del fastställas till det tal, som motsvarar levnadskostnadsökningen, minskat med en tiondel, så medför denna ändring under i övrigt enahanda förhållanden givetvis en beskärning av förmånen; men liksom befattningshavarna fått vidkännas en dylik minskning och detsamma enligt kommitterades förslag skulle komma att gälla f. d. befattningshavare, så torde principiellt sett icke heller änkor och barn bära gå fria från en sådan begränsning. Såsom kommitterade här nedan närmare utveckla, bör detta emellertid föranleda någon åtgärd för höjande av de särskilt låga änke- och barnpensionerna.»

Därefter ingår kommittén på frågan om den särskilda begränsningen av dyrtidstillägget å pensioner, vilka äro att anse såsom nyreglerade. Härom yttrar kommittén följande:

»I fråga om dyrtidstillägget åt f. d. befattningshavare hava kommitterade skiljt mellan nyreglerade pensioner och pensioner av äldre typ. Under det att för de senare förmånen skulle beräknas efter pensionens hela belopp och efter procenttal, motsvarande obeskuret grundtal eller vissa delar av sådant grundtal, skulle däremot av nyreglerad pension endast 80 procent få läggas till grund för dyrtidstilläggsberäkningen, vilken därjämte skulle äga rum efter ett med 20 reducerat grundtal eller vissa delar av sålunda reducerat grundtal. På samma sätt torde beträffande änke- och barnpensioner skillnad göras mellan å ena sidan nyreglerade pensioner, som avpassats efter de pensionsunderlag, vilka ligga till grund för nyreglerade pensioner åt f. d. befattningshavare, och å andra sidan alla övriga änke- och barnpensioner. Den förra gruppen, som ännu är mycket fåtalig, skulle alltså underkastas de bestämmelser, som föreslagits skola

komma till tillämpning i fråga om f. d. befattningshavare tillkommande nyreglerade pensioner. Kommitterade hålla emellertid före, att vad änkor och barn beträffar hela den nyreglerade pensionen bör få läggas till grund för dyrtidstilläggsberäkningen. Skulle nämligen på dessa familjepensioner tillämpas bestämmelsen, att dyrtidstillägg endast må beräknas å 80 procent av pensionsbeloppet, skulle detta tillsammans med det reducerade grundtalet komma att medföra en alltför stark begränsning av dessa pensioners även efter en nyreglering jämförelsevis låga belopp. Kommitterade finna sig därför böra förordna, att skillnaden mellan dyrtidstilläggsberäkningen för nyreglerade och andra änke- och barnpensioner må inskränkas därtill, att vid beräkningen tillämpas å de förra reducerat grundtal (grundtalet minskat med 20) och å de andra grundtalet utan sådan reducering.»

I likhet med vad som föreslagits beträffande f. d. befattningshavare har kommittén ansett dyrtidstilläggsbestämmelserna för änke- och barnpensionerna böra hänföra sig till pensionernas månadsbelopp.

Beträffande den gräns, intill vilken dyrtidstillägg å änkepension må beräknas efter helt grundtal, har kommittén, efter erinran att denna gräns för närvarande är satt till 125 kronor av pensionens kvartalsbelopp, anfört följande:

»För att vid omläggningen till månadsberäkning erhålla ett lämpligt jämnt tal och i syfte tillika att i någon mån mildra verkningarna av de strängare bestämmelser i övrigt, som föreslås, vilja kommitterade, som icke funnit anledning att härutinnan göra skillnad mellan äldre och nyreglerade pensioner, föreslå, att motsvarande gräns bestämmes till 50 kronor av pensionsbeloppet för månad räknat eller alltså 600 kronor av årsbeloppet, samt att enahanda gräns bestämmes att gälla även för andra nu ifrågavarande pensionärer än änkor.»

Slutligen har kommittén till behandling upptagit frågan om den särskilda förhöjning av dyrtidstillägget, som bör tillkomma änka med barn ävensom flera syskon utan pensionsberättigad moder. I detta avseende yttrar kommittén:

»Vid den år 1919 genomförda omläggningen av dyrtidstilläggsgrunderna efter det s. k. glidande systemet vidtogos vissa anordningar beträffande dyrtidstillägget åt änkor och barn i syfte att i någon mån begränsa denna förmån, där den enligt dittills tillämpade grunder visat sig alltför mycket överstiga den kompensation, vartill levnadskostnadsökningen kunde föranleda. För att icke då med ens göra alltför kraftig beskärning, infördes vissa bestämmelser om förmånligare dyrtidstilläggsberäkning för änka med barn och för flera syskon. Dessa bestämmelser i förening med de ändringar i dyrtidstilläggsgrunderna, som därefter vidtagits, hava emellertid visat sig medföra i vissa fall så stora tillägg, att en viss begränsning synes vara på sin plats. I regel är änke- och barnpensioneringen så ordnad, att den pension, som tillkommer ensam änka, ökas efter vissa grunder, om hon har minderåriga barn; exempelvis blir enligt civilstatens änke- och pupillkassas reglemente ökningen för ett barn 40 procent av änkepensionen och för varje ytterligare barn 10 procent av änkepensionen; i

vissa andra kassor är ett fixt barntillägg bestämt att utgå för varje barn. Enbart på grund av detta förhållande, som medför att änkepensionen vid större antal barn fördubblas, ökas ju dyrtidstillägget i väsentlig grad för familjen. Men nuvarande dyrtidstilläggsbestämmelser lägga därtill en ökning, som beräknas å summan av pensionen och därå utgående dyrtidstillägg. Härigenom hava pensionsförmånerna för änkor med flera barn förbättrats i en grad, som måste betecknas såsom mindre lämplig. Med nu gällande bestämmelser utgör dyrtidstillägget för en änka med fem barn 176 procent av pensionsförmånerna eller alltså icke obetydligt mer än vad levnadskostnadsökningen bör föranleda. Om denna överkompensation måste anses böra genom förändrad anordning av dyrtidstillägget begränsas, så torde dock icke nu låta sig göra att skära ned ända till den gräns, som angives av levnadskostnadsökningen; det skulle i själva verket innebära att borttaga omkring en tredjedel av nuvarande dyrtidstillägget. Kommitterade anse, att en viss försiktighet billigtvis måste iakttagas vid denna begränsning. Vid övervägande av dessa omständigheter hava kommitterade funnit lämpligt nu inskränka beskränningen därhän, att dyrtidstilläggsökningen för änka med barn, vilken ökning nu räknas efter summan av pension och därå belöpande dyrtidstillägg, i stället må beräknas på det sätt, att för varje barn ej mindre grundtalet i varje fall ökas med en tiondel än även den del av månads-pensionen, för vilken dyrtidstillägg utgår efter hela det sålunda höjda grundtalet, i förekommande fall ökas med 10 kronor.

Då vidare kommitterade uppmärksammat, att två minderåriga barn utan pensionsberättigad moder i regel enligt gällande reglementsbestämmelser likställas med ensam änka och alltså tillsammans i pension bekomma vad deras moder ensam skulle hava erhållit, hava bestämmelserna om dyrtidstillägg åt flera minderåriga syskon så utformats, att beträffande två syskon skall gälla vad om ensam änka är stadgat, och att således först, då syskonens antal uppgår till tre, något barntillägg såsom i fråga om änka med barn må förekomma; och därvid skall beträffande tre syskon gälla vad om änka med ett barn är stadgat, beträffande fyra syskon vad om änka med två barn är stadgat o. s. v.»

Beträffande verkningarna av det av kommittén sålunda framlagda förslaget anför kommittén:

»Oaktat den föreslagna höjningen av den del av pensionen, varå dyrtidstillägg må beräknas efter helt grundtal, från 500 till 600 kronor för år räknat, komma likväl nu föreslagna grunder för dyrtidstilläggsberäkningen att till följd av det begränsade grundtalet medföra en minskning av förmånen nästan över hela linjen. Häremot torde i och för sig icke vara något att erinra. Icke heller nu ifrågavarande pensionärer synas rimligtvis böra undgå att i sin mån vidkännas den reduktion av dyrtidstilläggsförmånen, som befattningshavarna redan nu fått underkasta sig och som föreslagits skola bliva gällande för f. d. befattningshavare. Med tillämpning av det grundtal, som nu är fastställt för beräkning av dyrtidstillägg åt befattningshavare (117), och övriga ovan omnämda grunder för beräkningen skulle dyrtidstillägget för ensam änka minskas för pensioner intill ett årsbelopp av 500 kronor med 9 procent av pensionsbeloppet; för pensioner omkring den nya gränsen av 600 kronor skulle däremot någon ökning framträda för att vid högre belopp åter förbytas till minskning. För jämförelse meddelas här följande exempel:

Ensam änka.

Pension	Nuvarande dyrtidstillägg (126)	Föreslaget dyrtidstillägg (117)	Differens
100	126	117	— 9
200	252	234	— 18
300	378	351	— 27
400	504	468	— 36
500	630	585	— 45
600	699	702	+ 3
700	768	766	— 2
800	837	830	— 7
900	906	894	— 12
1,000	975	958	— 17
1,250	1,147.50	1,118	— 29.50
1,500	1,320	1,278	— 42

Härav framgår, att de föreslagna dyrtidstilläggsgrunderna medföra nästan utan undantag minskad förmån, en minskning, som givetvis måste beträffande låga pensioner på något sätt ersättas.

I efterföljande tabell hava sammanställts exempel på de föreslagna grundernas verkan vid tillämpning å pensioner, tillkommande änka med fem barn, och hava därvid angivits de pensionsbelopp, som för dem tillsammans enligt bestämmelserna i reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa motsvara de i föregående tabell för ensam änka angivna pensionsbeloppen, vilka här nedan upptagits inom parentes.

Änka med fem barn.

Pension	Nuvarande dyrtidstillägg (126)	Föreslaget dyrtidstillägg (117)	Differens
180 (100)	316.80	315.—	— 1.80°
360 (200)	633.60	630.—	— 3.60
540 (300)	950.40	945.—	— 5.40
720 (400)	1,267.20	1,260.—	— 7.20
900 (500)	1,584.—	1,575.—	— 9.—
1,080 (600)	1,900.80	1,890.—	— 10.80
1,260 (700)	2,217.60	2,157.60	— 60.—
1,440 (800)	2,534.40	2,330.40	— 204.—
1,620 (900)	2,851.20	2,503.20	— 348.—
1,800 (1,000)	3,168.—	2,676.—	— 492.—
2,250 (1,250)	3,881.27	3,108.—	— 773.27
2,700 (1,500)	4,572.02	3,540.—	— 1,032.02

Även här framträder en minskning, som dock vad de lägre pensionerna beträffar inskränker sig till endast 1 procent av pensionsbeloppet. Där den gemensamma pensionen uppgår till större belopp än 1,200 kronor, blir däremot minskningen mera avsevärd. Vid ett sammanlagt pensionsbelopp av 2,700 kronor utgör reduceringen icke mindre än något över 1,000 kronor, men även i detta fall utgör det nya dyrtidstillägget över 130 procent av pensionen och giver således mer än väl den kompensation för levnadskostnadsökningen, som ansetts i allmänhet kunna beredas. Emellertid synas icke heller i detta fall de låga familjepensionerna tåla vid någon minskning, utan måste på ett eller annat sätt hjälpas upp.»

Hur kommittén tänkt sig, att de mindre änkepensionerna skulle förbättras, torde jag få tillfälle att i annat sammanhang närmare omförmåla. För belysande av nu förevarande spörsmål torde det vara tillfyllest att återgiva innehållet av följande sammanställningar rörande verkningarna av kommitténs förslag att med s. k. pensionstillägg upphjälpa lägre änkepensioner:

Ensam änka.

Pensionsbelopp	Nuvarande dyrtidstillägg (126)	Summa	Pensions-tillägg	Pension + pensions-tillägg	Föreslaget dyrtidstillägg (117)	Summa	Differens
100	126.—	226.—	90	190	222.30	412.30	+ 186.30
200	252.—	452.—	90	290	339.30	629.30	+ 177.30
300	378.—	678.—	90	390	456.30	846.30	+ 168.30
400	504.—	904.—	60	460	538.20	998.20	+ 94.20
500	630.—	1,130.—	30	530	620.10	1,150.10	+ 20.10
600	699.—	1,299.—	—	600	702.—	1,302.—	+ 3.—
700	768.—	1,468.—	—	700	766.—	1,466.—	— 2.—
800	837.—	1,637.—	—	800	830.—	1,630.—	— 7.—
900	906.—	1,806.—	—	900	894.—	1,794.—	— 12.—
1,000	975.—	1,975.—	—	1,000	958.—	1,958.—	— 17.—
1,250	1,147.50	2,397.50	—	1,250	1,118.—	2,368.—	— 29.50
1,500	1,320.—	2,820.—	—	1,500	1,278.—	2,778.—	— 42.—

Änka med fem barn.

Pensions- belopp	Nuvarande dyrtids- tillägg (126)	Summa	Pensions- tillägg	Pension + pensions- tillägg	Föreslaget dyrtids- tillägg (117)	Summa	Differens
180	316.80	496.80	90	270	472.50	742.50	+ 245.70
360	633.60	993.60	90	450	787.50	1,237.50	+ 243.90
540	950.40	1,490.40	90	630	1,102.50	1,732.50	+ 242.10
720	1,267.20	1,987.20	60	780	1,365.—	2,145.—	+ 157.80
900	1,584.—	2,484.—	30	930	1,627.50	2,557.50	+ 73.50
1,080	1,900.80	2,980.80	—	1,080	1,890.—	2,970.—	— 10.80
1,260	2,217.60	3,477.60	—	1,260	2,157.60	3,417.60	— 60.—
1,440	2,534.40	3,974.40	—	1,440	2,330.40	3,770.40	— 204.—
1,620	2,851.20	4,471.20	—	1,620	2,503.20	4,123.20	— 348.—
1,800	3,168.—	4,968.—	—	1,800	2,676.—	4,476.—	— 492.—
2,250	3,881.27	6,131.27	—	2,250	3,108.—	5,358.—	— 773.27
2,700	4,572.02	7,272.02	—	2,700	3,540.—	6,240.—	— 1,032.02

Departements-
chefen.

Enligt Kungl. Maj:ts förut i dag på min tillstyrkan fattade beslut rörande dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst skulle grunderna för dyrtidstillägg åt i tjänst varande befattningshavare bliva i huvudsak normerade jämväl så vitt angår f. d. befattningshavare. Det synes mig stå i full överensstämmelse härmed att även i fråga om pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst samt med dem jämställda pensionärer söka bringa de allmänna dyrtidstilläggsbestämmelserna i tillämpning. Kommitténs förslag beträffande till en början grundtalet finner jag mig alltså böra tillstyrka.

Liksom i fråga om f. d. befattningshavare torde man, så vitt angår nu förevarande pensionärer, böra skilja mellan äldre och nyreglerade pensioner och för de senare tillämpa en reduktion motsvarande den, som gäller för nyreglerad avlöning. I sistberörda avseende har emellertid kommittén föreslagit, att skillnaden mellan dyrtidstilläggsberäkningen för nyreglerade och andra änke- och barnpensioner inskränkes därtill, att vid beräkningen tillämpas å de förra ett med 20 enheter reducerat grundtal och å de senare oducerat grundtal. Dyrtidstillägg skulle sålunda få beräknas å hela pensionen i stället för, såsom i fråga om f. d. befattningshavare, allenast 80 procent därav. Ehuru det syns mig kunna möta betänkligheter att göra en dylik avvikelse från de regler, vilka gälla för dyrtidstillägg å nyreglerad avlöning och nu föreslagits

skola bliva tillämpliga jämväl för dyrtidstillägg å nyreglerad tjänstemannapension, har jag emellertid funnit billighet tala för bifall till kommitténs förslag, helst de änkepensioner, vilka måste betraktas såsom nyreglerade, i själva verket icke alltid utan vidare kunna anses hänförliga till ett normalt levnadskostnadsläge i början av 1920-talet.

Vad angår den gräns, intill vilken dyrtidstillägg må beräknas efter helt grundtal, biträder jag kommitténs förslag om att gränsen bestämmas till 50 kronor i månaden eller 600 kronor för år.

Vidkommande slutligen frågan om dyrtidstillägg till änka med barn ävensom till flera syskon har jag visserligen bemärkt, att jämväl kommittéförslaget medför en avsevärd överkompensation av familjepensionen. Då emellertid förslaget i allt fall innebär en minskning av den nuvarande kompensationen och bereder en jämnare övergång till de med prissänkningen inträdande mera normala förhållandena, har jag ansett mig böra biträda detsamma.

I enlighet med de huvudgrunder, jag nyss återgivit, har kommittén utarbetat förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; och får jag för den närmare kännedomen om innehållet härav hänvisa till mitt eget med kommitténs likalydande förslag till kungörelse i ämnet.

Författnings-
förslaget.

Därjämte har kommittén framlagt förslag till de närmare föreskrifter rörande utbetalningen av dyrtidstillägget, som enligt bestämmelse i kungörelseförslaget skola av Kungl. Maj:t meddelas. Vid detta förslag torde jag emellertid icke behöva i nu förevarande sammanhang närmare uppehålla mig.

I en särskild motivering har kommittén vid varje paragraf i den föreslagna kungörelsen anført de närmare skäl, varå förslaget grundar sig. Jag inskränker mig i det följande till ett kort återgivande härav.

Kommittén anmärker vid § 1, att pensionärer från fonden för pensionering av änkor och barn efter befattningshavare vid Strömsholms hingstdepå även utan särskilt stadgande komma i åtnjutande av dyrtidstillägg.

§ 1.

I § 3 återfinnas bestämmelserna angående dyrtidstillägg å änkepension i allmänhet; och skola dessa bestämmelser tillämpas, där ej i § 4 eller eljest i särskild ordning blivit annorlunda stadgat.

§ 3.

§ 4 innehåller de särskilda bestämmelserna beträffande dyrtidstillägg å nyreglerade pensioner.

§ 4.

I § 5 har kommittén upptagit bestämmelser angående dyrtidstilläggs-

§ 5.

beräkningen i fall, där någon åtnjuter två eller flera pensioner eller, jämte pension, åtnjuter dyrtidstillägg av statsmedel såsom löntagare. Vid för-
 ening av pensioner äro bestämmelserna enahanda som dem, vilka före-
 slagits i fråga om f. d. befattningshavare. I övrigt anför kommittén
 till bestämmelsernas motivering följande:

»Även för det fall, att pensionär åtnjuter dyrtidstillägg av statsmedel i
 egenskap av f. d. befattningshavare eller löntagare, skulle ju kunna ifrågasättas
 skilda bestämmelser för olika kombinationer; men då också dessa fall torde vara
 ganska sällsynta, hava kommitterade ansett tillfyllest med ett stadgande därom,
 att vid tillämpning av bestämmelserna i §§ 3 och 4 dyrtidstillägg å familjepen-
 sionen beräknas efter helt grundtal, respektive helt grundtal minskat med 20,
 allenast å det belopp, varmed pensionen såsom f. d. befattningshavare eller av-
 löningen såsom löntagare understiger 600 kronor för år, dock med iakttagande i
 förekommande fall av meddelade bestämmelser om tillägg till grundtalet och
 om höjning av den del av pensionens månadsbelopp, varå dyrtidstillägg må be-
 räknas efter högre procenttal än å återstoden. Exempelvis äger en änka, som
 jämte änkepension å 400 kronor innehar med dyrtidstillägg av statsmedel före-
 nad avlöning å 1,200 kronor för år, åtnjuta dyrtidstillägg å pensionen endast
 efter det lägre procenttalet, men är avlöningen endast 300 kronor, får hon å
 skillnaden mellan detta belopp och pensionsbeloppet eller alltså å 100 kronor av
 pensionen åtnjuta dyrtidstillägg efter det högre procenttalet. I fall, där jämte
 änkan finnas fem minderåriga barn och motsvarande pension utgör 720 kronor
 för år, skall enligt bestämmelserna i § 3 grundtalet ökas med fem tiondelar; då
 i sådant fall tillika det pensionsbelopp, å vilket dyrtidstillägg må beräknas efter
 helt grundtal, respektive helt grundtal minskat med 20, ökas intill fördubbling,
 skulle dyrtidstillägg å hela pensionen få i vanliga fall beräknas efter det högre
 procenttalet. Förenas sådan familjepension med avlöning å 1,200 kronor, får
 dyrtidstillägget å pensionen utgå endast efter det lägre procenttalet. Om av-
 löningen endast utgör 300 kronor däremot, får dyrtidstillägg efter högre pro-
 centtal åtnjutas å skillnaden mellan detta belopp och 720 kronor eller alltså å
 420 kronor för år räknat.»

§ 6.

§ 6 inrymmer stadganden om dyrtidstillägg å andra änke- och
 barnpensioner än som avses i § 1. I sak innebära dessa stadganden ingen
 ändring i vad som för närvarande gäller.

Departements-
 chefen.

Det av kommittén framlagda förslaget till kungörelse i ämnet har
 jag funnit mig kunna godtaga; och tillstyrker jag sålunda, att detta
 förslag förelägges riksdagen till antagande. Jämväl denna kungörelse torde
 i enlighet med kommitténs förslag böra träda i kraft den 1 april 1922.

Även så vitt angår nu ifrågavarande pensionärer kan det bliva
 erforderligt, att i samband med pensionsreglering vid 1922 års riksdag
 särskilt beslut om dyrtidstilläggets beräkning enligt § 4 i den föreslagna
 kungörelsen meddelas.

Såsom jag tidigare i dag omnämnt, har man vid de inom finansdepartementet verkställda beräkningar angående kostnaderna för dyrtidstilläggen räknat med en genomsnittlig levnadskostnadsindex för år 1922 av 205, vilket förutsätter en index för de tre sista kvartalen år 1922 av i medeltal omkring 200; för första halvåret 1923 har räknats med en index av 190. Med utgångspunkt härifrån hava i propositionen om tilläggsstat och i statsverkspropositionen förslag framlagts om beräkning å budgeten av följande anslagsbelopp för beredande av dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., nämligen:

Kostnads-
beräkningar.

för år 1922:

till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl.	kronor 4,600,000
» dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare	» 1,000,000

för första halvåret 1923:

till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl.	kronor 1,950,000
» dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare	» 450,000.

Ehuru utvecklingen under sista tiden måhända skulle kunna giva anledning att räkna med något lägre levnadskostnadsindex än som legat till grund för nyssnämnda beräkningar, har jag likväl funnit försiktigheten bjuda att för närvarande icke vidtaga någon nedsättning i de anslagsbelopp, som upptagits i nyssberörda propositioner.

Föredragande departementschefen uppläser härefter ett i enlighet med vad av honom förordats upprättat förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. (Bilaga A) samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att

Departementschefens
hemställan.

- 1) godkänna berörda förslag till kungörelse;
 - 2) å tilläggsstat för år 1922 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa
- dels* till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter

civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. ett belopp av 4,600,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare ett belopp av 1,000,000 kronor;

3) å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

dels till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. ett belopp av 1,950,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare ett belopp av 450,000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

B. E. Brimberg.

Bilaga A.

Förslag

till

**kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade
änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.**

§ 1.

Dyrtidstillägg tillkommer sådana änkor och barn samt övriga anhöriga efter befattningshavare i statens tjänst, som äga åtnjuta pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel eller från någon av staten understödd anstalt för pensionering av dylika befattningshavares änkor och barn, från Lunds universitets änke- och pupillkassa, från vaktbetjäningens vid Uppsala universitet pensionsinrättning för änkor och barn eller från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning.

§ 2.

Dyrtidstillägget beräknas, i enlighet med vad i §§ 3 och 4 närmare stadgas, med ledning av det grundtal, som av Kungl. Maj:t fastställts för bestämmande av dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Nytt grundtal äger tillämpning från och med den månad, under vilken Kungl. Maj:ts beslut kungjorts, till den månad, under vilken Kungl. Maj:t må komma att fastställa annat grundtal.

§ 3.

Där annorlunda icke är i § 4 av denna kungörelse eller eljest i särskild ordning stadgat, utgår dyrtidstillägget räknat efter den å månad belöpande pensionen på följande sätt.

A. 1. Dyrtidstillägg till änka utan minderårigt barn utgår å pension, som icke överstiger 50 kronor för månad, efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet. Överstiger pensionen 50 kronor för månad, utgår dyrtidstillägg för den del därav, som utgör 50 kronor, på sätt

nyss sagts samt för överskjutande delen efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundradelar av grundtalet.

2. Dyrtidstillägg till änka med ett eller flera minderåriga barn beräknas på sätt i A. 1 sagts, dock med iakttagande att för varje sådant barn ej mindre grundtalet i varje fall ökas med en tiondel än även den del av pensionens månadsbelopp, för vilken dyrtidstillägg utgår efter hela det sålunda höjda grundtalet, ökas med 10 kronor.

B. 1. Dyrtidstillägg till ett minderårigt barn utan pensionsberättigad moder eller till två minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder beräknas på sätt i A. 1 sagts.

2. Dyrtidstillägg till tre eller flera minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder beräknas efter enahanda grunder, som i A. 2 stadgats rörande änka med barn, därvid beträffande tre syskon skall gälla vad om änka med ett barn är stadgat, beträffande fyra syskon vad om änka med två barn är stadgat o. s. v.

C. Dyrtidstillägg till annan pensionär än de i A. och B. omförmälda beräknas på sätt i A. 1 är stadgat.

D. Därest vid beräkningen av procenttal eller av den ökning i grundtalet, som i vissa fall skall äga rum, brutet tal uppstår, jämnas det erhållna talet till närmast lägre hela tal.

Dyrtidstillägg utgår ej å i pensionsförmånen för månad ingående öretal, som överstiger fullt krontal.

§ 4.

Till änkor eller barn eller andra här ifrågavarande pensionärer, vilkas pensioner avpassats efter de förhöjda pensionsunderlag, som för befattningshavare blivit gällande enligt lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, eller enligt kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456) med bestämmelser för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension eller enligt den för landshövding från och med den 1 juli 1921 fastställda pensionsreglering, skall dyrtidstillägg utgå i enlighet med föreskrifterna i § 3, dock med iakttagande att det grundtal, som Kungl. Maj:t jämlikt § 2 bestämmer, skall i varje särskilt fall minskas med 20.

§ 5.

För den, som från mer än ett håll åtnjuter pension, som i § 1 omförmäles, lägges berörda förmånens sammanlagda belopp till grund

för beräkningen av dyrtidstillägget; och skall, om någon av pensionerna är av beskaffenhet, som i § 3 avses, dyrtidstillägg beräknas enligt bestämmelserna i samma paragraf, men eljest enligt bestämmelserna i § 4.

Åtnjuter pensionär, som i § 1 avses, dyrtidstillägg såsom befattningshavare eller f. d. befattningshavare i statens tjänst eller äger pensionär såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbära dyrtidstillägg av statsmedel, skall — vid tillämpning av stadgandena i §§ 3 och 4 och med iakttagande i förekommande fall av däri meddelade bestämmelser om tillägg till grundtalet och om höjning av den del av pensionens månadsbelopp, varå dyrtidstillägg må beräknas efter högre procenttal än å återstoden — dyrtidstillägg å pension, som i denna kungörelse avses, beräknas efter helt grundtal, respektive helt grundtal minskat med 20, allenast å det belopp, varmed pensionen såsom f. d. befattningshavare i statens tjänst eller det avlöningsbelopp, varå dyrtidstillägg tillkommer pensionären såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som nyss är nämnd, understiger 600 kronor för år.

§ 6.

Dyrtidstillägg enligt de i § 3 av denna kungörelse stadgade grunder utgår jämväl till:

1) pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare vid flottans pensionskassa;

2) pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare med familjepensionsrätt i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

3) pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa;

4) änkor och barn efter befattningshavare vid statens järnvägar, som dödats under förrättande av arbete i statens järnvägars tjänst, och till vilka änkor och barn på denna grund utgår ersättning enligt lagen den 12 mars 1886 (nr 7) angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift;

5) änkor och barn efter befattningshavare hos enskilt företag, som numera övertagits av staten, därest de genom statens försorg uppbära pension eller understöd i sådan egenskap; samt

6) från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning pensionerade änkor och barn efter sådana befattningshavare vid numera av staten övertagen järnväg, vilka antingen avlidit eller med pension avgått från tjänst vid järnvägen redan innan den övertagits av staten.

Dyrtidstillägget beräknas i fall, som avses i 4), å ersättnings belopp samt i övriga fall å pensionen eller understödet.

§ 7.

Om till dyrtidstillägg enligt denna kungörelse berättigad avlidit, innan detsamma till fullo utbetalts, inträder stärbhuset i den avlidnes rätt; och utgår dyrtidstillägget i sådant fall för samma tid, för vilken pensionen får uppbäras.

§ 8.

Med minderårigt barn avses här sådant barn, som icke uppnått den ålder, då enligt de särskilda pensionskassornas reglementen eller eljest givna föreskrifter dess rätt till pension i allmänhet upphör.

§ 9.

Den, som åtnjuter full försörjning av den allmänna fattigvården, må icke komma i åtnjutande av ifrågavarande dyrtidstillägg.

§ 10.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar Kungl. Maj:t nödiga tabeller.

§ 11.

Dyrtidstillägget utbetalas i sammanhang med pension enligt de närmare föreskrifter, som av Kungl Maj:t meddelas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 april 1922, från och med vilken dag kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 346) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. upphör att gälla.
